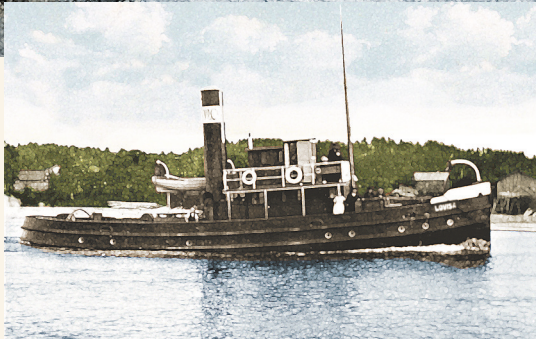

MARTTI ROMMI

LAMPOSAARI

Lappeenrannan ja Lauritsalan lähisaari Osa I

LAMPOSAARI

Lappeenrannan ja Lauritsalan lähisaari

Asutus – Kertomuksia – Valokuvia

© 2018 Martti Rommi
Taitto ja kansi: Books on Demand
Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa
ISBN: 978-952-80-3718-7

L A M P O S A A R I

Lappeenrannan ja Lauritsalan lähisaari

Asutus – Kertomuksia – Valokuvia

Wahlin sahan höyrylaivat
– proomut ja lotjat

Työryhmä:
Riitta ja Jorma Aarrevuo
Martti Rommi

Erkki Puheloinen
Teoksen kirja-asu,
Oheistus.

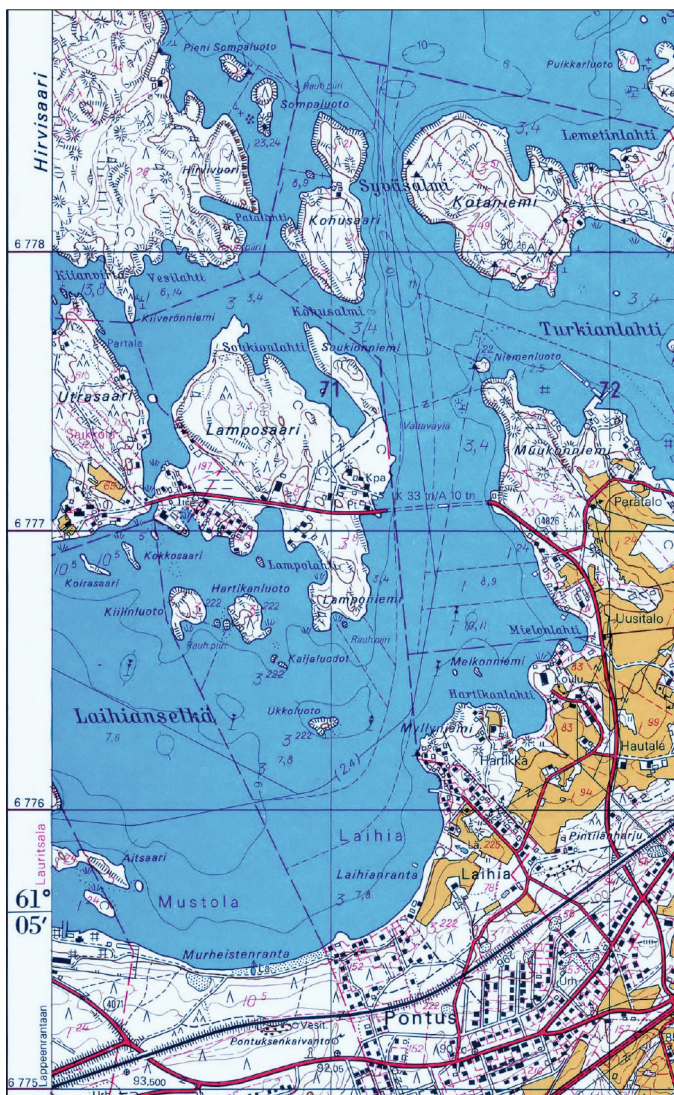
– sahateollisuuden historian tietokanta.

KIITOKSET

Kansan Sivistysrahastolle,
Hannes Jääskeläisen säätiölle ja kirjan kustantajalle,
Kyösti Karjalaiselle ja
kaikille henkilöille, jotka mahdollistivat tämän
teoksen julkaisemisen,
luovuttivat siihen aineistoa.

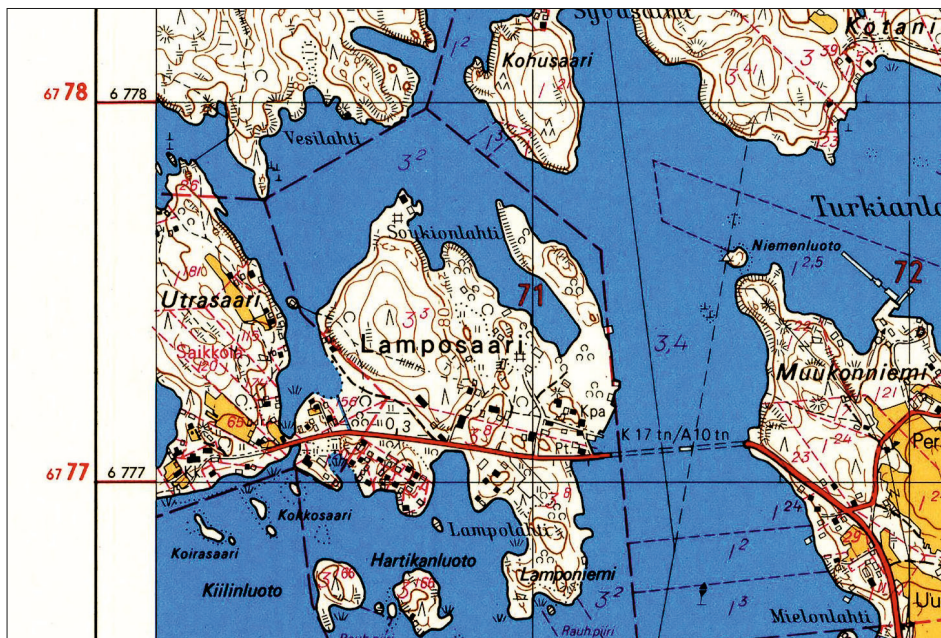
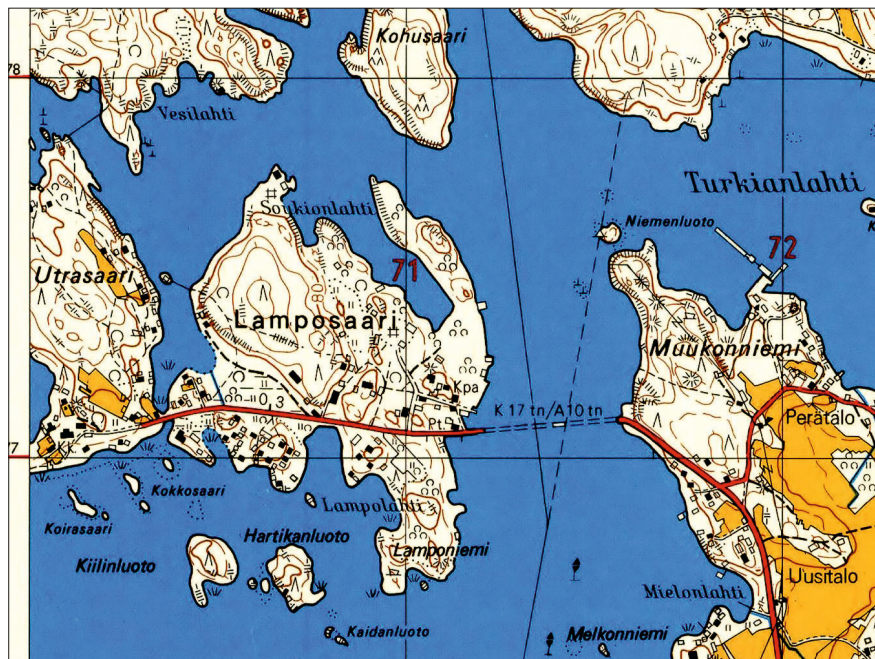
*"Vielä ma Marhaan, muistojen Tarhaan,
siellä kait Sieluni Rauhan
saa"*

OSA I

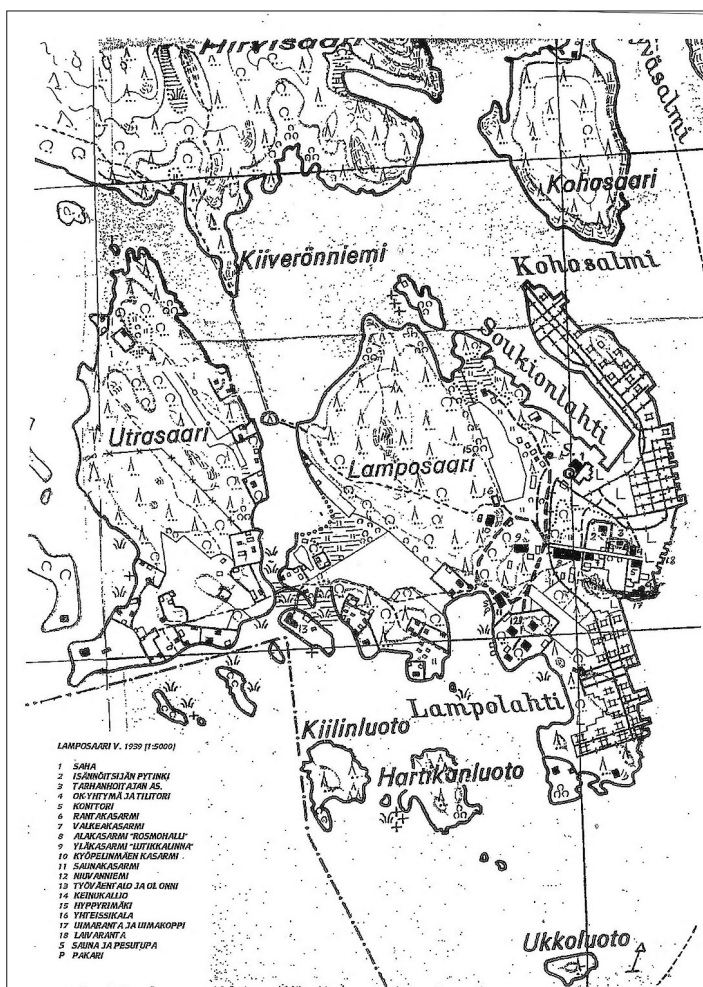

Lamposaari ja Utrasaari, ympäröivät saaret, luodot ja vesistöt (Kartta 1: 20 000 v. 1951)

**Lappeenrannan maanmittaustoimisto*

Kartat vuodelta 1971
MMT Lappeenranta

Vanha kartta: V 1939 (1:5000)

JOHON on merkitty SAHANPAIKKA (1) ja kaikki yhtiön rakennuttamat asuinrakennukset, sekä sahan lautatarhat Vanhalautatarha ja Uusilautatarha. Saha sijoittautuu kartalla Soukionlahden pohjukkaan, jossa sahan pasuuna ja siitä kohti Hirvisaarta sijaitseva suojainen lahti toimivat sahan vesivarastona erittäin suojaisessa paikassa tuulilta ja näin ollen sahapaikan valinta aikanaan oli erinomainen. Saimaan Kanavan suukin, aivan lähellä Lamposaarta edesauttoi vientisahoja puutavaran siirroissa.

"Soukionlahtea" tosin kutsuttiin yleisemmin Sahalahdeksi. – Kiiverönniemen ja Lamposaaren välistä lahdelmaa kutsuttiin Ampumalahdeksi ja se toimi sahatukkien vesivarastona, tukkitöökien ja lauttojen, sekä suomutukkien.

SAIKKOLA

Suur-Lappeen verokirjassa, vuonna 1544 mainitaan ensimmäistä kertaa kylien nimet Pikkala ja Pinnilä, kun vuonna 1543 vielä mainittiin ainoastaan veronmaksajain nimet. Pikkalan kylästä muodostui Laihia, Hartikkala, Luukkala ja Lempiälä. Pinnilästä tuli Saikkola. Lamposaari ja sen lähisaari, Utrasaari kuuluivat Saikkolaan ja molemmat saaret lienevät olleet lammassaaria hyvin varhain. Kansankielessä sana ”pikka” tarkoittaa rautakankea, kivihakkua tai tikkakuokkaa – haarukkaa, jolla myös leivät rei’itetään. Pistelkö eli pikka tuli myöhemmin myös merkitsemään sahoilla tukkilaisten keksiä. Utra- merkitsee nykysuomen sanakirjassa vähäistä, raukkaa tai rukkaa, sekä vaivaista.

Lamposaareen yhdistyi myös kapean vesistön erottama Hirvisaari, joka oli asuttua paljon aikaisemmin.

Utrasaaren historia ei kuitenkaan liene vähäinen, vaan kolmas Lappeen kihlakunnan esihistoriallinen paikka, joka joutui tutkimuksen kohteeksi jo kesällä 1938. Sakari Pälsi kävi tekemässä kaivauksia silloisessa Lappeen Saikkolan Utrasaarella, koska sieltä oli tavattu joitakin kivikautisia esineitä. Utrasaaren hiekkaiselta kukkulalta löydettiin pieneltä kaivausalueelta kaksi kivitalttaa, keramiikkaa ja kvarstsi-iskoksia, - saviastin palaset näyttivät olevan kahdelta eri aikakaudelta. Ylempää kaivauksesta löytyi Taipalsaaren Vaaterannan ja Mikonsaaren löytöjen kaltaista kampakeramiikkaa vuosilta 2300 – 2000 eKr. Kukkulan luota löydettiin myös kivi kirves. Myöhemmin saviastian palasia on löytynyt mm. Laaksojen talon pelloilta. Myös Lamposaaren kansakoulun perustuksia kaivettaessa löytyi useita saviastian palasia. Kuvia kaivannosta ja esineistä säilytetään kansallismuseossa, jossa ne olivat nähtävillä v. 1953.

Utrasaaren rantamilta löytyi myös vuonna 1960 kantoja järvenpohjassa, jotka silloin matalan veden aikana koulupojat* havaitsivat. Nämä kannot olivat luultavasti muinaisten mäntymetsien jäänteitä. Niissä suurta ihmetystä herättivät niiden katkaisupinta, joka oli sileä ja tasainen, miltei muistuttaen nykysahauksen kaltaista poikkipintaa. Muutamat näkyvissä olevat kannot olivat nk. jättiläispetäjiä. Kannot lienevät olleet ajalta 2500 – 3500 eKr. Kantojen iäksi laskettiin 6200 vuotta.

**Etelä-Saimaa 9.6.1960. Etelä-Saimaan ottamassa valokuvan takana on istumassa silloinen koulupoika Pentti Kosonen. Etelä-Saimaan lehtiarkisto.*

Lamposaari

1700 – luvulta lähtien, oli Lamposaarta kutsuttu Lammassaareksi – joksi saari oli nimetty vanhassa venäläisessä kartassa. Lappeen kuntaan kuuluva saari, nykyisin Lappeenrantaan oli ollut jo tuolloin sangen merkityksellinen, kun se monien lähisaarien nimeämättömyydestä huolimatta oli saanut ”Lambsaari” nimen. Muiden lähisaarien sijainti Muukon puoleisesta mantereesta katsottuna olikin kauempana, vaikka ne, mutta paljon myöhemmin palvelivat lähikylien talollisten laidunpaikkana kesäisin, eivätkä olleet tulleet vielä karttoihin näin varhain nimetyksi. Varsinkin Ilottulan kylän, sekä Muukkolan, Turkianlahden ja Pasalan varhaisimmille pientalollisille ”Lamposaari” oli mitä mainioin saari laiduntaa. Saaren matalat kallioiden kielekkeet onkipaikkoina soveltuivat syvänteineen hyvin ahventen suureksi valtakunnaksi ja muun varsin monilukuisen kalakannan pyydystämiseen.

Lähikylien nuorisolle saari oli ollut kesäinen ja avoin hauskapitopaikka Vauxhall eli huvipuisto. Vuodesta 1907 alkaen lehdistö ryhtyi käyttämään saaresta nimitystä Lamposaari, joksi nimi ennen pitkää seuraavina vuosina vakiintui. Kallioiden ympäröivänä, mutta aikaisemmin koskemattomassa saaresta kasvoi kaunis kalliomäntyjen aarreaitta, nämä jo silloin arvokkaat mäntypuut. – Eivät ne enää 1800- luvun viimeisellä vuosikymmenellä jääneet huomaamatta Saimaan kanavansuulla ja Lappeenrannan alueella, eikä Eteläiselle Saimaalle nopeaan hakeutuvan saha- ja metsäteollisuuden perustajilta, joista monet olivat aluksi vain monien pienten sirkkelisahojen ja kotisahojen heti ensimmäisiä perustajia.

TAIMI

Elokuussa 1899 huutokaupassa oli Osakeyhtiö ”Taimi” Viipurista ehtinyt ensimmäisenä saada aikaan arentikontrahdin koskien Lamposaarta, Muukkolan kylän talolliselta Topralta. Tämän perusteella luovutussopimuksella suuri osa Lamposaarta yhteensä noin 25 ha jäi osakeyhtiö Taimen käyttöön. Yhtiö aloitti heti suurehkon propsien koloamisen, johon osallistuivat useat kymmenet hakkuumiehet ja naiset Lauritsalasta ja sen lähiympäristöstä. Osakeyhtiö Taimen tarkoituksena oli välittömästi perustaa sirkkelisaha Lamposaareen, kuitenkin vähän ennen perustamista – hanke kaatui yhtiön vakaviin rahoitusvaikeuksiin ja tärkeä lupa sahan perustamisesta puolestaan oli kaatunut hetki sitten alkavaan maailmalla vallitsevaan sahatavaran suureen ylituotantoon, jota aikaa kesti muutamia vuosia.

Lauritsalasta liikemies Matti Pöyhiä toimi Osakeyhtiö Taimen asiamiehenä mäntyisen sahapuun hankkeessa. Lamposaareen Saunalahden niittyaukeamalle yhtiö rakennutti saaren ensimmäisen mökin, joskin propsin koloajien hakkuutuvaksi. Sirkkelisahan perustaminen viivästyi, propsienkoloaminen ei. Yhtiö perusti hakkuun jälkitoimena saaresta kaksi männyn tervanpolttohautaa ja tällä toimellaan aloitti saaresta sittemmin vuosikymmeniksi vakiintuneen tervanpolttamisen, terpentiniin, sekä puuhiilen tuoton historian.

Vain kymmenen vuoden kuluessa menestystä saavuttanut suurehko viipurilaisosakeyhtiö Taimi ajautui lopulta maksuvaikeuksiin ja konkurssiin, jossa mukana oli arentisopimus Lamposaaresta, sekä mm Saimaan yksi aikansa voimakkaimmista höyryhinaajista. (280 ihv.) *

Yhtiön konkurssihuutokaupassa Viipurissa kaupattiin myös Lamposaarta koskevaa arentia, mutta sopimus päättyi onnekaasti takaisin omistajalleen. Yhtiön jäljiltä Lamposaareen jäivät

vain tervanpoltaminen, kaksi tervahautaa. Haave sahan perustamisesta ei vielä kuitenkaan ollut päättynyt, kun saaren mainio sijainti kanavansuun* vieressä houkutti muita sahapaik-
kaa hakevia liikemiehiä.

** Liikemies Matti Pöyhä oli saanut puutavaraoppinsa suuren Paul & Wahl yhtiön palveluksessa Miettulan sahalla Puumalassa.*

*** Aluksen nimi oli Taimi III ja v. 1935 TOIMI. Rakennuspaikka ja – aika: Lehtoniemen Konepaja, Joroinen v. 1900. Viipurilainen Osakeyhtiö Taimi tilasi aluksen. Alus hinasi sittemmin tukkilauttoja Iin ja Raahen välillä. Enso-Gutzeit osti aluksen v. 1935, nimeksi Wille, Sigrid Juséliuksen säätiöltä. Toimi Saimaalla. Muutettiin asutoproomuksi ”Kaunis Veera” v. 1950.*

**** Wille kuului Enso-Gutzeitin kolmen voimakkaimman hinaajan piiriin.*

** Saimaan Kanavansuun tai kanavansuun, jälk. yleismerkitystä tarkoittava sana.*

Itä-Suomen Sanomat, 19.8.1899, Propsien sahuuseen ja koloamiseen.

Strandparti vid Lauritsala, Vanha postikortti.

Murheistenranta Lauritsalassa v. 1905, jonne Lamposaaresta kuljettiin veneillä ja talvisin jäätietä pitkin kapeaa polkua. Kun, kuorma autot tulivat mukaan, ajettiin puutavaraa jäätietä pitkin Murheistenrantaan jo kolmenkymmen luvun alkaessa, ja Kaukaan-tehtaille polttohaketta talven aikana. Kesällä yhtiön laivat toivat tänne proomuissa polttopuuta pientalollisille, joita noudettiin veneillä proomusta.

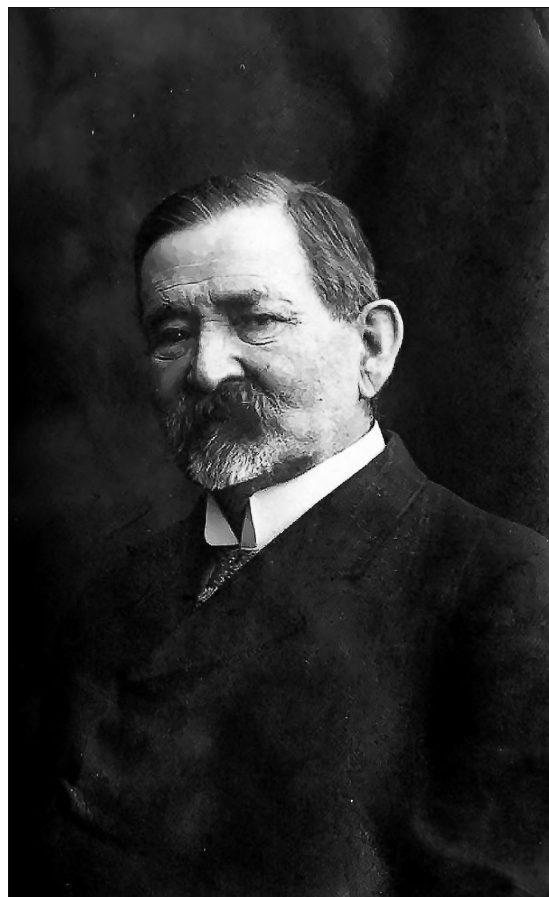
Murheisten rannan lähdevettä toisaalta tuotiin Lamposaareen puutynnyreissä silloin kun kaivojen vesi oli riittämätöntä saarella ainakin kuumimpaan kesäaikaan.

Valkoisen talon piha ja lähdevettä jaetaan tynnyristä asukkaille.

** Vuosi 1923. Yhtiön hevosmies, Aleksanteri Valtonen.*

Lauritsalan sahan arkistot. Vedenkuljetus, Lamposaari.

Lamposaaren sahanperustaja Johan August Collin

RUOTSALAINEN PUU- JA TUKKUKAUPPIAS

Ab J. A. Collin & Co. toiminimi, Toiminimi J. A. Collin perustettiin Mikkelin Anttolassa vuonna 1899, ja saavutti nopeasti kauppahuoneen maineen:

Toiminimen hallituksen jäsenet olivat: Liikemies Martti Hyppänen ja Eerikinpoika Läksiäinen, molemmat Suomen kansalaisia. Hallitukseen tulivat hiukan myöhemmin mukaan valituksi:

Oikeusneuvosmies K. W. Lindberg, Viipuri, varatuomari L. D. A. Clouberg, Viipuri. Johtaja J. A. Collin, Läksiäinen, Anttola, ja Martti Hyppönen, Anttola. (1905)

Osakeyhtiö, J. A. Collin Aktiebolaget Ab Lamposaaren höyrysaha, 1905 07

**L. D. A. Clouberg, Oikeusneuvos ja viskaali Viipurissa myöhemmin.*

Toiminimen proomu- ja lotjakuljetukset Saimaan Kanavalla vv. 1899 – 1904 – 1911.

Cederberg, sekä Hubbard olivat suurimpia lotjien hinaajia kanavan läpi ja myös 1920- luvulla Salvesénin, joka sitä ennen kuljetti puutavaraa Viipuriin etupäässä rautateitse. Sederberg kuljetti vuonna 1896 170 lotjaa, mutta Hubbard tätäkin enemmän. Vuosina 1900-1904 Collinin parru ja halkolasteja kulki vuosittain noin 180.

Vuodesta 1906 alkaen, kun Collinin Lamposaaren saha edellisenä vuonna oli aloittanut puutavaratuotannon, alkoivat silloin uuden sahayhtiön varsinaiset puutavarankuljetukset vientisatamaan. Jo ensimmäisestä lastauskaudesta alkaen Lamposaaren sahasta tuli suurimpia lotjien hinaajia Saimaan kanavalla, kun siihen mukaan laskemme Collinin toiminimen aikaisemmat ennen sahan perustamista menneet lastilotjat parrujen, sekä halkojen ja siirtomaatarvikkeiden kuljetukset, - oli Collinin vaikutus Saimaan Kanavan rahtikuljetukseen kanavahistorian kannalta katsoen huomiota herättävää ja merkittävän suurta.

Suuri siirtomaatarvike erä olivat Rion ja Guatemalan kahvia, venäläistä vehnäjauhoa, Amerikan petroulemia, Nevskin kynttilöitä, silliä Bergenistä, Gagliarin suolaa, puhdistettua sokeria, Jaavan riisiryyniä, Smurnan rusinaa ym.

Yksittäin tuote erät nousivat sadoista kiloista useampaan kymmeneen tuhanteen kiloon. Lapuan kauppaliike, sekä Suomen Sokeritehdas ja Savonlinnan, sekä Mikkelin seudun kauppiat, mutta myös Viipurin maaseudun kaupat olivat Collinin siirtomaatarvikkeiden vastaanottajia ja vähittäismyyjiä. Siirtomaatavaroiden kuljetuksen ja samalla tukkukauppiaan toimen, J. A. Collin kuitenkin lopetti jo ennen vuotta 1910, pitäen tärkeämpänä puutavarakauppiaan ja sahanomistajuutta, sekä sen painokasta merkitystä itselleen, sillä olihan hän vähän ennen Ruotsista Suomeen lähdettyään julistautunut myös puutavarakauppiaksi ja metsänomistajaksi, etenkin avioiduttuaan Brita Stina Palm s. 21.2.1875 kanssa. J. A. Collinin äiti oli myös kuuluisaa ja ilmeisen varakasta Nobelius sukua. Tyhjin käsin ei myöskään Collin aloittanut metsähakkuita Mikkelin Anttolassa, ei myöskään Eteläisen Savon kruununmetissä, vaan maksoi hakkuusopimuksista muitakin paremmin. Jo Collinin ensimmäinen hakkuusopimus oli arvoltaan enemmän, kuin Anttolan kunnan vuosibudjetti. Collin solmi ensimmäisen hakkuusopimuksen Anttolan hovin metsiköistä, yht.: 20.000 Smk v. 1899.

Lamposaaren sahalla oli vuokrattuna, sekä käytössään aluksi omia lotjia noin 20 kpl ja muutama tervahöyry, jotka täydessä lastissa tekivät sulanveden aikana noin 225 matkaa vuodessa kanavan läpi.¹

Lamposaaren sahan puutavarakuljetukset kanavalla kasvoivat liki kolminkertaiseksi vuodesta 1920 alkaen ja jatkuivat suurina kanavan sulkeutumiseen 1939. Vain sahateollisuuden lamavuodet 1929, 1930 ja 1931 hiljensivät lotjien läpivientiä kanavalla.

1) Vuosien 1900 – 1911 aikana Collinin lotja upposi ainakin kahdesti vuodon takia kanavaan ja samalla tukkesi kuljetukset kanavalla joksikin aikaa, mutta muillekin yhtiöille tapahtui vastaavaa. Vuonna 1908 Laatokalla syttyi tuleen parrulastissa ollut Collinin proomu, josta osan lastista ehti kuitenkin pelastaa avuksi tullut Collinin oma hinaajalaiva s/s Tulema, mutta parrut olivat jo levinneet Laatokalle ja lotja pahoin palanut, kirjoitti Itä-Suomen sanomat.

J. A. Collin & Co. Aktiebolaget 1905 – 1917 02

Seuraavaksi sahapaikkaa saaresta hakivat ruotsalaiset; Johan August Collin, sekä yhdessä pojat Johan Paul Collin ja August Collin.

Ruotsalainen tukkukauppias Johan August Collin oli s. 19.12.1853 Hudiksvall, k. 15.11.1935 Sollentuna, Ruotsi. J. A. Collin kiinnostui Suomen valtavista metsävaroista ja lähti ensin valtaamaan metsänhakkuupaikkoja Mikkelin, Anttolan ja Ristiinan seudulla, sekä parhaillaan Suomessa tapahtuvan erittäin nopean metsäteollisuuden kasvun houkuttelevana vuonna 1899. Hän toi mukanaan Ruotsin Pohjanlahdelta Suomeen Anttolan hovin metsikköihin 40 parrin veistäjää, jotka myös aloittivat ensimmäisenä Mikkelin seudun kruununmetsiköissä jalon parrin teko taidon, ns. Aleksandrian egyptinparrujen. Parin vuoden päästä Collin muutti pysyvästi Suomeen perheineen Ruotsista, Viipurin maalaiskuntaan kuuluvaa Karppilan kylään vuonna 1902.

Anttolan seudulla Collinin toiminimeä alettiin heti vuonna 1900 pitää kauppahuoneena, sillä kovin nopeasti oli ruotsalainen A. Collin rikastunut pääasiassa hankkimillaan metsänhakkuun onnistuneilla ja tuottoisilla sopimuksilla, halko ja parrukaupoilla. Hänen väitetiinkin jo ensimmäisen kahden vuoden aikana ajelevan Saimaan saaria kokonaan paljaaksi ja jättäen jälkeensä Saimaalle vain paljaaksi ajeltuja kallioita⁸. A. Collinin Suomeen mukanaan tuomat 40 parrinvestäjää tekivät nopeasti puhdasta jälkeä Anttolan metsiköissä, mutta myös yhtä nopeaan tahtiin oppivat hänen palkkaamansa egyptinparrujen suomalaiset veistäjät parruntekemisen jalon taidon ruotsalaisilta veljiltään, ammattimiehiltä jotka ensimmäisenä toivat tuon taidon Mikkelin seudulle, sillä ennen Collinin saapumista seudulle ei siellä oltu koskaan parruja veistämällä tehtykään. Myös nämä veisto taidon välineet, Ruotsista tuodut piilukirveet kohosivat ansaitsemaansa maineeseen veistäjien ammattitaidokkaissa käsissä. Niinpä myös ruotsinkieliset työtodistukset, tietenkin, J. A. Collinin allekirjoituksella tulivat ensi kertaa huomatuiksi paikkakunnalla¹⁰.

Poika Johan Paul Collin ryhtyi toimimaan Viipurin Karppilan kylässä toiminimen J. A. Collin & kirjanpitäjänä ja puukauppiaina. Hän palkkasi ja kokosi Karppilasta käsin ryhmän parrujen veistäjiä töihin maalaiskunnan huomattavan suurten ja varakkaiden kartanoiden metsämailla, ja johti itse nuoresta iästään huolimatta jo metsätöitä.

Toinenkin pojista, August Collin toimi Savonlinnassa puukauppiaina vv. 1902 – 1909.

Karppilasta käsin toiminimi harjoitti huomattavaa tukkukauppaa tuoden vasta perustetulle Lapuan Kauppaliikkeelle ja Eteläisen Savon tukkuliikkeille siirtomaatavaroita Pietarista ja Kotkan seudun uudelle sokeritehtaalle raakasokeria. Aina kun hänen halkolastinsa tyhjenyivät proomuista Pietarissa, ne palasivat takaisin lastattuina täyteen puhdistettua sokeria, sekä raakasokeria, Gagliarin suolaa, Rion ja Guatemalan kahvia, Smurnan rusinoita, venäläistä vehnä jauhoa ja ruista, Newskin kynttilöitä, silliä Bergenistä, Jaavan riisiryyniä, sekä valopetrolia.

Yksittäin hyödyke erät saattoivat olla 30 tuhatta kg taikka useita satoja säkkejä suuria. Kaikkia näitä hyödykkeitä oli myös saatavilla Collinin tulevassa sahayhtiön ranta makasiinissa, niin Mikkelin Anttolassa, kuin Lamposaaressakin, jossa aluksi toimi muutaman vuoden kylmätiloissa saaren ensimmäinen kauppa sahan työntekijöitä ja perheitä varten!

Mikkelin seudulla Anttolassa, Collinien toiminimi etupäässä rikastui käymällään parrukaupalla ulkomaille ja hankki nopeasti itselleen runsain määrin vesikalustoa, täyskantoisia lotjia, sekä proomuja ja tarpeellisia avosoimia parrujen kuljetukseen merelle Viipurin ulko-

J. A. Collin, tukkukauppias Ruotsinpuoleiselta Pohjanlahdelta aloitti Suomessa 1899 Mikkelin Anttolan hovin ja kruununmetsiköiden valloituksen. Toiminimi sai vain kahdessa vuodessa kauppahuoneen maineen ja perusti Eteläiselle Saimaalle v. 1905 kolmanneksi suurimman höyrysahan Saimaan kanavansuun läheisyyteen avaten sahatavaran viennin heti ulkomaille. Hän omisti pian useita höyrylaivoja Saimaalla, sekä Viipurin ulkosatamassa Uuraan Tervasaassa. Nopeasti Viipurin huomattava kauppahuone hankki itselleen Collinien sahatoimen ja koko osakeantoin marraskuussa 1911 uusien Collinin sahan alueella suur sahaksi ja nimesi sen Wahl & Co. Lamposaaren höyrysahaksi. Sahan omistajat kauppaneuvos Harry Wahl ja konsuli Leo Wahl kuuluivat historiallisen teollisuus suvun, Paul Wahl & Co. yhtiön viimeisimpiin johtajiin. Lappeenkunnan alueen Lamposaaren Wahlien saha omistikin pian huomattavan laivaston, menestyi yhtenä kannattavimpana vientisahana Lappeenrannan ja Lauritsalan lähiympäristössä ja nopeasti omistivat useita hinaajalaivoja ja suuren määrän vesikalustoa Saimaan ja Viipurin vesillä. Sahan johtaja, kauppaneuvos Harry Wahl tuli sangen kuuluisaksi ulkomaan matkoiltaan hankkimasta Euroopan kaikkein suurimmasta italialais-mestariuulujen, Gremona kokoelmasta! Kuuluisuutta hän oli myös saanut kilpapurjehdusveneidensä taitavana suunnittelijana, sekä Tukholman olympialaisissa saavuttamallaan hopeamitalilla kilpapurjehduksessa R- 8" kilpaveneiden luokassa itsesuunnitteleamalla Aglaja veneellään.

Tämä teos kertoo valokuvien Lamposaaren Wahlin sahalla työtään tekevien ihmisten elämästä ja muistelmista viimevuosisadan alusta alkaen.

9 789528 037187

BoDTM
BOOKS on DEMAND

ISBN: 978-952-80-3718-7 www.bod.fi